

תמצית הדף - ירושלמי

פרשת תולדות

דפים א-ז (וילנא)

דף א א

מאימתי קורין את שמע בערבין משעה שהכהנים נכנסין לאכול בתרומתן שהוא סוף היום עם צאה"כ, ובגמי פריך ששנינו שומן זה קרוב לזמן שבנ"א אוכלין פיתן בלילי שבתות והלא הוא שעה ושעתיים בתוך הלילה, ומשני דמיירי בכפרים הקטנים שכל צרכיהם מוכנים ואוכלים מוקדם. * הקורא קודם לכן לא יצא וקורין אותה בביהכנ"ס מבעו"ל לעמוד מתוך ד"ת. * הספיקות: א. ספק בירך על מזונו מברך יהוי דא. ב. ספק התפלל. לא מתפלל דמדרבנו, ולר' יוחנן מתפלל נדבה. ג. ספק קרא ק"ש: צריך לקרות, כמו הקורא בביה"ש דהוי ספק ובעי לחזור ולקרות. * רמו לדבר שאחר צאה"כ הוי לילה דכתיב ואנחנו עושים במלאכה מעלה"ש עד צאה"כ. * כמה כוכבים יצאו ויהא לילה: א' יום, ב' ביה"ש [מיעוט כוכבים שנים והראשון לא נחשב שהוא מבעו"ל], ג' לילה, ולפיכך בע"ש ראה כוכב אחד ועשה מלאכה פטור, שנים מביא אשם תלוי, שלושה מביא חטאת, וכמוצ"ש מוכב אחד חייב חטאת, שנים אשם תלוי, שלושה פטור.

דף ב עה

לר' יוסי בר בון ראה ב' כוכבים בע"ש והתרו בו ועשה מלאכה, וכן עשה כמוצ"ש, חייב חטאת ומנ"ל. וכן אם ראה שני כוכבים בע"ש וקצר חצי גרוגרת, וכן עשה בשחירת, ובמוצ"ש נמו אחר שני כוכבים התרו בו ועשה מלאכה חייב ממנ"ל. * אין משיערין בכוכבים הנראים ביום וצריך ג' כוכבים חוץ מושל יום. * לר' יעקב דרומנא כוכב אחד יום ושנים לילה, וביניהם ספק. * כל זמן שפני מזרח מאדמיין יום, הכסיפו ביה"ש, השחיר כיפת הרקיע ושנה עליון לתחתון לילה. * לבנה בתקופתה התחיל לגלגל חמה לשקוע ותחילת לגלגל לבנה לעלות, ולר"ה סוף גלגל חמה שוקע ואח"כ לגלגל לבנה עולה, וכן תני שמואל.

דף ג ג

התחיל לגלגל חמה לשקוע ועמד בראש הכרמל וירד בדרך הקצרה וירד וטבל, עולה ואוכל בתרומותו הדוקה שטבל מבעו"ל, אך אם הלך בדרך הרגילה לא. * שיעור זמן בין השמשות: א. טיפת דם הנתונה על חודה של סיף ונחלקת לכאן ולכאן. ב. לר' נחמיה משיילך אחר השקיעה חצי מיל. ג. לר' יוסי כהרף עין. * בעי' למיזם שישעורו של ר' יוסי מתחיל אחר שמיסתים שיעורו של ר' נחמיה, אך לר' חזקיה כל הזמן של ר' נחמיה הוא ספקו של ר' יוסי, ור' מנא דקן מואה דתנן דראה אחת ביום ואחת ביה"ש שאם ידוע שמקצת הראיה של ביה"ש היתה מהיום ומקצתה מהלילה ודאי לטומאה ולקרנן שהימים מחלקין, אך אם ספק ודאי לטומאה וספק לקרנן, ואמרי' דמאן תנא הראיה לשתיים [דלר' נחמיה כיון שצריך להימשך כל משך ביה"ש ויחזיק א"כ ליכא חדושו], והשתא אי נימא שכל זמנו של ר' נחמיה הוי ספק לר' יוסי, א"כ לא אתי אף כר' יוסי, ומשני דלר' יוסי אתי שפיר לכשיבא אליהו ויאמר, ודחי' דא"כ מי פליג ר' נחמיה או.

דף ד ד

אמרינן דמ"ש מעלות השחר הוי יום: א. כיון שנתודעה לבריות [אך לא משום שהחמה בעובי רקיע, והלא בלילה אף שחמה בעובי הרקיע הוי לילה משנרג ג' כוכבים]. ב. התורה קראה לאור בוקר. ג. כתיב בבוקר בבוקר להקדים בוקר לבוקר. ד. דאל"כ נמצא שאין הלילה והיום שוים [שנא' בתקופת ניסן וזכא' תקופת תשרי הלילה והיום שוין], וע"כ שכשהחמה בעובי של רקיע הוי יום בשחרית. ה. מדרבו של ר' עולם שכשהחמה עולה המלך לצאת אומרים שיצא, וה"ו בעלוה"ש הוי כבר יום. * צריך להשוות את רגליו בתפילה, והטעם: א. כמלאכים שרגליהם רגל ישרה. ב. ככהנים שמהלכין עקב בצד גודל. * המלאכים אין רגליהם נכפפות דכתיב בהו בדניאל קמייה דהיינו קיימא שתמיד עומדים. * הוואה את הכהנים בביהכנ"ס אומר: בברכה א. ברכו את ה' מלאכיו. ב. ברכו את ה' כל צבאו. ג. ברכו ה' כל מעשיו. ובמוסף אומר: בברכה א'. שיר המעלות

הנה ברכו וכו'. ב. שאו ידיכם קודש. ג. יברכך ה' מציון. וכיום שנושאין כפייהו ד' פעמים ביום ביה"כ: ב. במנחה חוזר על הפסוקים שאמר בשחרית, ובעילה חוזר על מוסף. * משיאור המזרח עד הנח"ד ד' מילין וילפ' מלוט שבא צוערה כשברא השמש, ומסודם לצוער שיעורו של מיל, ואף דהוי שיעור טפי, המלאך הוי מקדר להם את הדרך. לר' מאיילת השחר עד עלוה"ש ד' מילין שניא' וכומו דדמי לחברתה, ולקמן יכין מדישעור הליכתו של אדם ביום ארבעים מיל, וכשהחמה מנסרת עביו של רקיע שהוא מהלך המישים שנה, אדם הולך ד' מילין, נמצא דהוי אחד מעשרה ביום. * איילת השחר אינו כוכב שהרי פעמים מקדמות ופעמים מאחרת [וכוכב זמנו קבוע], אלא תרי קרני אור שעולה מהמזרח ומאיר. * גאולתן של ישראל דומה לאיילת השחר שזוחרת מעט מעט כמו שמיצונו אצל המן וכו'. * עביו של רקיע מהלך המישים שנה, וכן עביו של ארץ ושל תהום, דילף חוג חוג האו"ג. * עין חיים עביו מהלך חמש מאות שנה אפי' בגזעו, וכל פלגי יום בראשית נובעים תחתיו.

דף ה ה

עין חיים אחד משישים לגן, וגן אחד משישים לעדן שמתמצית בית כור שותה תרסק. * מצרים מהלך ארבעים יום וכוש מהלך שבע שנים, דמתמצית כוש מצרים שותה. * עביו של רקיע: א. ר' יהודה לעיל אמר שעביו המישים שנה. ב. לרבנן חמש מאות שנה כימי שלושת האבות יחד [וכן בין הארץ לרקיע, ובין רקיע לרקיע], דכתיב יהי רקיע בתוך דהיינו בתווך. * לחים היו שמים בראשון ובשני קרשון, ונעשה הרקיע כעין מטלית. * לר' יהושע עביו של רקיע אצבעיים, ולר' חנינא עביו דק יותר כטס, ובכ"ז

דף ו ו

הלכה כחכמים שזמנה עד הצות, ולכן ר' יסא אמר לרבנן שיקראו ק"ש קודם הצות ואח"כ ימשיכו בלימודם, ומשמע דס"ל דשרי לומר דברים אחר אמת ויצונו [דהא התיר להם ללמוד אח"כ], וכן נהג ריב"ל שהי' קורא מזמורים אחר ק"ש של ערבית [דס"ל שרק בשחרית צריך לסמוך גאולה לתפילה], אך יש שחולק מדשנינו שהקורא את ק"ש בביהכנ"ס בשחרר יצא ידי חובתו אך בערב לא יצא שחרר אינו קורא אותה סמוך למישתו להבריה את המזיקין, וש"מ דאין אומר דברים אחר אמת ויצונו, וכן ס"ל לר' שמואל בר נחמני שהי' קורא ק"ש וחוזר וקורא עד שיראם לסמוך ק"ש לשינה דכתיב אמרו בלבבכם על משכבכם ודמו סלה בשינה. * ג' תכפיות הן: א. סמיכה שחיסה-וסמך ושחט, והתוכף אין פסול בקרבן. ב. נט"ו ברכה- שאו ידיכם קודש וברכו, ואין השטן מקטרך בסעודה. ג. גאולה תפילה- יהיו לרצון וכו' יענן ה', ואין השטן מקטרך באותו היום [ומה שר' ועירא ניזוק שהביא הדסים למלך אדרבה טובה היא]. * מי שאינו תוכף גאולה לתפילה דומה לאוהבו של מלך שדופק ומפליג. * ר"ג אומר עד שיעלה עמוד השחר ואתי כר"ש שפעמים אדם קורא ק"ש קודם עלוה"ש ואחר עלוה"ש ויוצא ידי חובתו של יום ושל לילה, ובעי אי ס"ל לר"ג אף בשחרית כר"ש דאפשר לקרותה מיד אחר עלוה"ש, או לא להקורא עם אנשי משמר לא יצא. * תנאים שהלכו על הכמים ולא עשו כדעתם: א. ר"מ שהתיר לטרוף יין ושמן בשבת. ב. ר"ע דס"ל ששני מתים מצטרפים לשיעור לטמא באהל. ג. ר"ש שכל הספיחין מותרין חוץ מספיחיו כרוב שאין כיוצא"ב. ד. אמרינן שאף ר"ג שהתיר לקרוא אחר עלוה"ש לא חלק על רבנן, דהתם שרי לשם שינון [ומקשינן דא"כ אף אחר עלוה"ש ויכלו לקרוא]. א"נ שאני הכא שכבר עבר הצות ולא יכלו לקיים דברי חכמים.

דף ז ז

משנתנו דאיילת פסחים עד עלוה"ש אתי כרבנן, ולא כר"א דס"ל עד הצות דילף גז"ש מהלילה הזה, ודחי' דאף לרבנן אין לאכול פסחים אחר הצות דהא מוטמא את הידים כנותר. * כל הנאלכין ליום אחד לאתווי קדשים קלים. * חכמים אמרו עד הצות לעשות גדר שלא יטעה ויחשוב שלא עלה עלוה"ש ונמצא מתחייב כרת, אך השתא אף אם יטעה אחר הצות לא יתחייב. * הלכה ב- מאימתי קורין את שמע בשחרית: א. לת"ק משיכיר בין תכלת שבה לבין שבה, דילוף מוראיתם אותו מן הסמוך לו, ולר"א בין תכלת לכתת, דוראיתם אותו שיהא ניכר בין הצבעים. ג. לאחרים כדי שיהא אדם רחוק ד"א מחבירו הרגיל ואינו רגיל עמו ומכירו. ד. שיבחיין בין זאב לכלב לבין חמור לערוד, [אתי כמ"ד שיבחיין בין תכלת לכתת]. ה. מצותה עם הנח"ח [שתהא חמה מטפסת על ראשי ההרים] שישמוןך גאולה לתפילה דכתיב יראוך עם שמש, וכן עשו אותם תנאים שהיו עוסקים במצוה, וקראו את שמע בעה"ח. * ל"מ יליף מדלא כתיב וראיתם אותה שכל המקיים מצות ציצית כאילו מקבל פני שכניה, ותכלת דומה לים, עשבים, רקיע, כסא הכבוד, ספיר. * הלכה כר' יהושע שאפשר לקרוא עד ג' שעות, ולמה אמרו הלכה כר' יהושע בשוכח [הלא הלכה משמע לכתחילה] שאדם יזיר עצמו לקרותה בעונתה. * הטעם שמפסיקין לק"ש ולא לתפילה: א. ק"ש מד"ת משא"כ תפילה. ב. ק"ש זמנה קבוע. ג. ק"ש אי"צ כוונה [וג' פסוקים ראשונים מתוך שמועטין יכול לכוון בהם]. * העוסק בתורה אם מפסיק לק"ש: א. לר' יוחנן שאין תורתו אומנותו מפסיק דהלאי שיתפלל אדם כל יום, ואמרינן דאתי' כר' חנינא בן עקיבא שותבי סת"ם מפסיקין לתפילה ולשאר מצותיה של תורה. ב. לר' יוחנן בשם רשב"י שתורתו אומנותו לא יפסיק תורה חשובה יותר, ולר"ז חר"ה לבקש שיהא לאדם פה מיוחד לתורה ופה לתפילה [יחזר בו דלא יתקיים מחמת ריבוהו לדברך, שידברך], ומקשינן עליה: א. דמפסיקין ללולב וסוכה, ועוד שהלמד שלא לעשות נח לו שלא נברא, ומשני דאין מובטל שיעור מפני שינון. ב. ק"ש בעונתה חביבה מד"ת, ומשני דהנ"מ לשאר בנ"א, אך רשב"י שהיה תדיר בתורה לא, א"נ שהקורא בעונתה חביב כעוסק במשנה, ולכן לא פסיק לק"ש, אך לרבנן ק"ש בעונתה חביבה יותר מהמשנה. * ב"ש אומרים בערב כל אדם ישו ויקרא ובבוקר יעמוד שניא' ובשכבך ובקומך, ומקרא דכלכתך בדרך דדרשי ב"ה ילפי פרט לחתן, ולב"ה כל אדם קורא דרכו שניא' וכלכתך בדרך, וקרא דבשכבך ובקומך אתי לשעה שבנ"א שוכבין ועומדין. * הגיע זמן ק"ש של שחרית ונזקף ר"א בן עזריה ור' ישמעאל חטה, וא"ל ר"א משל לאדם שזקנו מגודל וכו', והשיבו ר' ישמעאל שהטה דעשה כב"ה, ועוד שלא יקבעו התלמידים כב"ש.